

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

**МІСТА І СЕЛА УКРАЇНИ
ВТРАТИ ВОЄННОГО ЧАСУ
ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК**

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ**
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ

**МІСТА І СЕЛА УКРАЇНИ
ВТРАТИ ВОЄННОГО ЧАСУ
ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ**

Бібліографічний список

КИЇВ 2022

Національна історична бібліотека України продовжує проект «Міста і села України. Втрати воєнного часу». Мета проекту — оперативне відображення інформації про зруйновані або пошкоджені об'єкти культурної спадщини в різних регіонах України. Перелік об'єктів визначається на основі інформаційного ресурсу Міністерства культури та інформаційної політики «Зафіксовані воєнні злочини», оскільки там зазначені лише ті пам'ятки культурної спадщини, які пройшли верифікацію. Проект буде складатися з циклу бібліографічних списків, присвячених окремому регіону. Кожен бібліографічний список містить бібліографічну та вебліографічну інформацію про населені пункти та об'єкти культурної спадщини на основі інформаційних ресурсів НІБУ та актуальних публікацій у мережевих ресурсах. Цей випуск присвячений містам і селам Житомирської області. Відбір об'єктів станом на 29.08.2022 року, надалі він може доповнюватися, оскільки кількість пам'яток, що зазнали руйнувань чи пошкоджень остаточно визначити поки що неможливо.

Укладач

О. Михайлова

Редактор

Н. Волошінська

Відповідальна за випуск

А. Скороватова

На обкладинці: м. Коростень, Пам'ятник деруну. Пам'ятний знак на вшанування традиційної поліської страви розташований біля входу до Парку культури та відпочинку «Древлянський», відкритий 19 вересня 2009 року в рамках проведення 2-го Міжнародного фестивалю дерунів. Пам'ятник являє собою макітру з дерунами, встановлену на постаменті з сірого і червоного граніту. Над макітрою у стилізованому випарі здіймається власне дерун.

ЗМІСТ

ЖИТОМИРСЬКИЙ РАЙОН	4
ЖИТОМИР, місто	4
Житомирська обласна наукова бібліотека імені Олега Ольжича (будівля ХХ століття)	16
НОВА БУДА, село	21
Хрестовоздвиженська церква (будівля 1900 року)	21
КОРОСТЕНСЬКИЙ РАЙОН	25
КОРОСТЕНЬ, місто	25
Військово-історичний об'єкт «Скеля» (комплекс 1934-35 років)	32
Археологічна пам'ятка ділянка Культурного шару Іскорostenського городища № 3 (IX - XI ст.)	35
МАЛИН, місто	38
Свято-Покровська церква (будівля XX-XXI століття)	44
В'ЯЗІВКА, село	47
Покровська (Різдва Пресвятої Богородиці) церква (будівля 1862 року)	48

ЖИТОМИРСЬКИЙ РАЙОН

М. ЖИТОМИР

Житомир належить до найдавніших міст України. Ще з часів середньовіччя і до сьогодні Житомир був і є адміністративним центром регіону, а у 1918 р. тут протягом кількох тижнів працював уряд Української Народної Республіки.

Археологами поблизу міста виявлені поселення і кургани епохи бронзи, раннього залізного віку. В межах міста розкопано також могильники VII ст. та залишки староруського городища X-XIII ст.

За місцевою легендою, яку записав історик XIX ст. священик Микола Трипольський, місто було започатковано близько 884 р. і свою назву одержало від імені руського дружинника київських князів Аскольда та Діра – Житомира, що нібіто відмовився служити Олегу, склавшися у лісах і оселився на високій скелі при злитті рік Кам'янки і Темерева.

Відомий чеський вчений-славіст Павло Йосиф Шафарик доводив, що древнє городище – майбутній Житомир – виникло як центр племені житичів, що входило у племінний союз древлян. Назва міста – мир житичів, як і самого племені, основним заняттям якого було хліборобство, виникла від важливої в цьому краї культури – жита. Про місто говорили: «мир і жито», «мир житичів».

Перша ж літописна згадка про Житомир відноситься до 1240 р. у

зв'язку з походом на захід війська Батия після розгрому Києва.

У 1320 р. житомирську фортецю захопив литовський князь Гедимін, таким чином звільнивши його з-під влади Золотої орди та приєднавши до складу Великого князівства Литовського. У 1444 р. Житомир отримав магдебурзьке право.

Після Люблінської унії 1569 р. Житомир потрапив під владу Речі Посполитої.

У 1795 році, після третього поділу Польщі, Житомир був окупований та анексований Російською імперією, а з 1797 року став центром новоствореної Волинської губернії. Остаточно цей статус було затверджено через сім років, у 1804-му.

В 1917 році місто входить до складу Української Народної Республіки. З проголошенням III Універсалу стає земським центром адміністративно-територіальної одиниці Болохівська земля.

Внаслідок поразки Української революції 1917-1921 років, місто надовго входить до складу УСРР (УРСР) та СРСР.

З 24 серпня 1991 року Житомир є обласним центром незалежної України.

З початком російського вторгнення в Україну в 2022 році Житомир почав страждати від ракетних обстрілів. 24 лютого о 5:40 ранку ракетним ударом було обстріляно військовий аеродром Озерне у передмісті. В наступні дні російські війська завдали ракетного удару з території Білорусі по цивільному аеропорту Житомира. А 1 березня 2022 року російські війська вдарили по житловому сектору міста: було пошкоджено близько 10 житлових будинків на вулиці Шухевича і міська лікарня ім. Павлусенка. 2 березня 2022 року зазнали обстрілів Обласний перинатальний центр та приватний житловий сектор міста. 4 березня 2022 року російські війська завдали ракетного або бомбового удару по 25-й житомирській школі; фактично половину школи було знищено. Внаслідок чергового удару 8 березня 2022 року було повністю зруйновано гуртожиток, обстріляно завод Ізоват.

Вержбицкий, Тит Иоилович

Краткое описание города Житомира / Т. И. Вержбицкий. - Житомир : Волынск. губ. тип., 1887. - 28 с.

Житомир і Житомирщина у полум'ї війни (1941-1945) / упоряд.
Г. П. Мокрицький . - Житомир : Волинь, 2013. - 236 с. : 99 а-л.

Житомиру - 1125 : матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, присвяченої 1125-річчю заснування міста Житомира, (6-8 жовтня 2009 року, м. Житомир) / Національна спілка краєзнавців України, Українське географічне товариство, Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині [та ін.]. - Житомир : М. Косенко, 2009. - 460 с. - (Велика Волинь ; Вип. 42).

Житомиру – 1135 : матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, присвяченої 1135-річчю заснування міста Житомир, 27-28 вересня 2019 р. / Національна спілка краєзнавців України, Житомирська обласна державна адміністрація, Управління культури, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомирська ОУНБ ім. О. Ольжича. - Бердичів : Мельник М. В., 2019. - 520 с. - (Велика Волинь ; Вип. 59).

Іващенко, О.

Пам'ятне місце страти і братська могила жертв голокосту 1941 [м. Житомир] / О. Іващенко // Теоретичні та науково-методичні засади підготовки статей про пам'ятки історії до “Зводу пам'яток історії та культури України”. - Київ, 2011. - С. 178.

Іващенко, О.

Пам'ятне місце заснування Житомира 9 ст. / О. Іващенко // Теоретичні та науково-методичні засади підготовки статей про пам'ятки історії до «Зводу пам'яток історії та культури України». - Київ, 2011. - С. 128-129.

Костриця, Микола Юхимович

Житомир : підручна книга з краєзнавства / М. Ю. Костриця, Р. Ю. Кондратюк ; Всеукраїнська спілка краєзнавців, Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині, Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. - Житомир : Косенко М., 2007. - 464 с. : 8 вкл. л. фот.

Костриця, Микола Миколайович

Житомирщина туристична: Краєзнавчі нариси / М. М. Костриця,

М. Ю. Костриця ; Національна спілка краєзнавців, Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині, Житомирський державний технологічний університет. - Житомир : Полісся, 2009. - 559 с. : іл.

Mісто Житомир – С. 192-291.

Костриця, Микола Юхимович

Преображенський кафедральний собор у Житомирі : Присвячено 2000-літтю Різдва Христового / М. Ю. Костриця, Г. П. Мокрицький. - Київ : «Техніка», 2004. - 144 с. : іл. - (Національні святині України).

Костриця, Микола Юхимович

Церква святого архистратига Михаїла : (Михайлівський собор) / М. Ю. Костриця, Г. П. Мокрицький ; Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині. - Житомир : Житомирський вісник, 1991. - 31 с. : іл., фот. - (Житомир. Пам'ятки рідного міста ; Вип. 1).

Кузьмін, О. С.

Католицький некрополь Житомира / О. С. Кузьмін ; Житом. держ. ун-т ім. І. Франка // Українська полоністика: науковий журнал. - 2012. - Вип. 9. - С. 96-105.

Кузьмін, О.

Класики української та світової літератури в нерухомих пам'ятках м. Житомира : [меморіальна дошка Ю. І. Крашевському, будинок в якому жив Г. О. Мачтет, пам'ятник Тарасові Шевченку, меморіальна дошка М. Коцюбинському, меморіальна дошка О. І. Купріну та ін.] / О. Кузьмін ; Житом. держ. ун-т ім. І. Франка // Волинські історичні записки: збірник наукових праць. - 2013. - Т. 11. - С. 126-143 : фот.

Кучерук, Ігор

Житомирський Спасо-Преображенський кафедральний собор: історія та святині : архітектурно-історичний нарис / І. Кучерук. - Житомир, 2013. - 72 с. - (Православні святині Житомирщини ; Вип. 4).

Махорін, Геннадій Леонідович

Історичні етюди про Житомир. Вип. 1 (1898-1900 pp.) / Г. Л. Махорін. - Житомир : Котвицький В. Б., 2010. - 44 с.

Махорін, Геннадій Леонідович

Історичні етюди про Житомир. Вип. 2 (1900–1902 рр.) / Г. Л. Махорін, Н. А. Гончарова, Л. А. Резцова. - Житомир : Котвицький В. Б., 2010. - 56 с. : іл.

В «Історичних етюдах про Житомир» на прикладах коротких оповідань розкривається багатогранне життя міста на рубежі XIX-XX століть. Розповіді є документально достовірними, ґрунтуються на архівних джерелах і на матеріалах місцевої періодичної преси.

Махорін, Геннадій Леонідович

Книга рекордів Житомира / Г. Л. Махорін. - Житомир : Євенок О. О., 2017. - 71, [1] с. : фот.

Мокрицький, Георгій Павлович

Будинок на Старому бульварі, 7: 100 років шляху: від окружного суду до Державної агроекологічної академії України : архітектурно-краєзнавчий нарис / Г. П. Мокрицький ; Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині, Спілка журналістів України, Житомирська обласна спілка. - Житомир : Журфонд, 1997. - 32 с. : іл. - (Житомир. Пам'ятки рідного міста ; Вип. 5).

Мокрицький, Георгій Павлович

Вежа на Пушкінській: до 100-річчя Житомирського водопроводу : архітектурно-краєзнавчий нарис / Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 1998. - 48 с. : іл. - (Житомир. Пам'ятки рідного міста ; Кн. 6).

Мокрицький, Георгій Павлович

Вулиці Житомира / Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2007. - 640 с. : іл., фот., 4 вкл. л. фот. - (Енциклопедія Житомира ; Кн. 1). - Видається до 70-річчя Житомирської області.

Автором вперше проаналізовано походження назв кожної вулиці, провулка, майдану та інших топонімічних об'єктів міста Житомира, прослідковується не тільки топонімічна, а й топографічна історія кожного з 845 існуючих на сьогодні таких об'єктів.

Мокрицький, Георгій Павлович

Душа і серце Житомира: Наша рідна Михайлівська : (ілюстрований путівник пам'ятними місцями вулиці) / Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2014. - 28 с. : фот.

Путівник однією вулицею Житомира – Михайлівською – розповідь про вулицю, на якій на початку ХХ ст. діяли театри, концертні зали, виставки творів живопису, кінотеатри. Михайлівська – найкраща вулиця міста Житомира, це музей під відкритим небом. Поєднання рідкісних ілюстрацій і маловідомих історичних фактів роблять це видання цікавим для кожного: і жителів Житомира, і гостей міста.

Мокрицький, Георгій Павлович

Естетичний аспект реконструкції історичної забудови Житомира / Г. П. Мокрицький ; голов. ред. М. Ю. Костриця. - (Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині ; Вип. 47) // Культурний простір Житомирщини-Волині XIX-XX ст.: матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (24 квіт. 2012 р., м. Житомир) - у 2-х томах. - Т. 2. – 2012. - С. 208-215.

Мокрицький, Георгій Павлович

Європейський Житомир і міста навколо: фоторозповідь укр., рос. та англ. мовами. - Житомир: Волинь, 2012. - 76 с.: 215 іл.; 5 карт.

Мокрицький, Георгій Павлович

Житомир: архітектурно-краєзнавчий ілюстрований путівник-довідник / Г. П. Мокрицький . - Житомир : Волинь, 2007. - 224 с. : іл.

Мокрицький, Георгій Павлович

Житомир : фотопутівник / Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2007. - 224 с. : фот.

Мокрицкий, Георгий Павлович

Кафедральный Преображенский собор: 125 лет истории : архитектурно-краеведческий очерк / Г. П. Мокрицкий. - Житомир : Волынь, 2000. - 48 с. : 44 ил., планы. - (Пам'ятки рідного міста ; Кн. 10).

Мокрицький, Георгій Павлович

Лютеранська кірха в Житомирі : історико-краєзнавчий нарис / Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2002. - 52 с. : фот. - (Житомир: Пам'ятки рідного міста ; Кн. 16).

Мокрицький, Георгій Павлович

Майдан Рад, 4. Історія будинку 6 від товариства взаємного кредиту до міської ради : архітектурно-краєзнавчий нарис / Г. П. Мокрицький . - Житомир : Волинь, 2000. - 24 с. : 26 а-іл. - (Пам'ятки рідного міста).

Мокрицький, Георгій Павлович

Перша школа на Крошні: 110 років історії: від церковно-парафіяльної до міської загальноосвітньої № 16 : краєзнавчий нарис / Г. П. Мокрицький, В. Б. Сніжко ; Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині, Житомирська регіональна Спілка архітекторів України. - Житомир : Волинь, 1999. - 32 с. : іл. - (Житомир. Пам'ятки рідного міста ; Кн. 7).

Мокрицький, Георгій Павлович

Пушкінська, 42. Історія будинку: від вчительського інституту до природничого факультету педуніверситету : архітектурно-краєзнавчий нарис / Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2001. - 32 с. : іл. - (Житомир. Пам'ятки рідного міста ; Кн. 13).

Мокрицький, Георгій Павлович

Розповіді про Житомир : 18 оповідок-експурсій старим і новим Житомиром / Г. П. Мокрицький ; Житомирська міська рада, Управління містобудування і архітектури, Спілка архітекторів України, Житомирська обласна організація, Житомирське Науково-краєзнавче товариство дослідників Волині. - Житомир : Волинь, 2009. - 24 с. : іл.

Мокрицький, Георгій Павлович

Свято-Михайлівський (святого архістратига Михаїла) кафедральний собор 1856 / Г. Мокрицький // Теоретичні та науково-методичні засади підготовки статей про пам'ятки історії до «Зводу пам'яток історії та культури України». - Київ, 2011. - С. 237-238.

Мокрицький, Георгій Павлович

Тут музика живе уже віками... : історія будівлі філармонії в Житомирі / Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2014. - 260 с. : фот., іл. - (Історія трудових колективів Житомирщини ; Кн. 27).

Мокрицький, Георгій Павлович

Український Житомир : путівник політичною історією / Г. П.

Мокрицький . - Житомир : Волинь, 2011. - 110 с. : іл.

Довідково-ілюстративний путівник містить відомості про вулиці, майдани, пам'ятники міста Житомира.

Натикач, П.

Повсякденне життя житомирян у 20-30-ті рр. ХХ ст. / П. Натикач ; Житом. держ. ун-т ім. І. Франка // Матеріали IV Волинської міжнародної історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 10-річчю заснування історичного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, 18-19 листоп. 2011 року: збірник наукових праць . - 2011. - С. 146-148.

Некрополь старого Житомира : Біографічний довідник / Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, Український центр некрополістики, Житомирське науково-краєзнавче Товариство дослідників Волині, Державний архів Житомирської області ; уклад. Р. Ю. Кондратюк. - Київ, 2001. - 136 с. - (Некрополі України ; Вип. 11).

Нікулін, В. Ф.

Незвичайна будова. Будівля муздрамтеатру в Житомирі: історія спорудження / В. Ф. Нікулін. - Житомир : Волинь, 2014. - 216 с. : іл., схеми, табл.

Пам'ятки монументального мистецтва Житомирської області : матеріали до «Зводу пам'яток історії та культури України» / ред. Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2011. - 208 с. : 302 іл., фот.

Mісто Житомир – С. 13-55.

Пам'ятки археології, історії та монументального мистецтва / заг. ред. Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2009. - 244 с. : іл. - (Енциклопедія Житомира ; т. 2, Кн. 1.)

Ричков, П.

Картографічні джерела до урбаністичної історії губернського Житомира : [Інвентаризаційний план Житомира 1781 р., «План города Житомира» кінця XVIII ст., «План губернского города Житомира» кінця XVIII ст., «План города Житомира Волынской губернии» початку XIX ст., «План города Житомира» 1820 р., «Генеральный план города

Житомира со строением» 1827 р., «План Волынскай губернии города Житомира» 1859 р.] / П. Ричков // Архітектурна спадщина Волині: збірник наукових праць. - Рівне, 2016. - Вип.: 5. - С. 100-120: іл. + карти.

Тарабукін, Олександр Олександрович

Археологічна карта Житомира : довідкове видання / О. О. Тарабукін ; Житомирське науково-краєзнавче т-во дослідників Волині, Житомирський краєзнавчий музей. - Житомир : Житомирський вісник, 1994. - 43 с.

Тарабукін, Олександр Олександрович

Волинський центральний музей - регіональний осередок вивчення археологічної спадщини Східної Волині (1900-1924 рр.) / О. О. Тарабукін ; Ін-т археології НАН України // Археологія і давня історія України: збірник наукових праць. - 2012. - Вип. 9: Історія археології: дослідники та наукові центри. - С. 287-295.

Волинський центральний музей (з 1911 р.) - сучасна назва - Житомирський краєзнавчий музей (з 1950 р.)

Ходаківський, Євгеній Іванович

Про Житомир і житомирян : (велич міста й почесних громадян) / Є. І. Ходаківський. - Житомир : Гембарський О. П., 2021. - 30, [1] с.

***

Визначні пам'ятки Житомира [Замкова гора, площа «Мистецькі ворота», Каскад фонтанів в Парку культури та відпочинку імені барона Шодуара, Комплекс споруд Поштової станції, Кафедральний собор святої Софії, Церква святого архистратига Михаїла, Скеля «Голова Чацького», Плоский будинок] // MoeMisto.ua. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://moemisto.ua/zt/blog/viznachni-pamyatki-zhitomira-256.html> (Останній перегляд 29.08.2022).

25 фактів про Житомир, які ви не знали : [відео ; 13:06] // My Homeland. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=qZtz-MupmLc> (Останній перегляд 29.08.2022).

Житомир Достопримечательности Интересные места Прогулка по городу : [відео ; 12:14] // Пять пальцев. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=vz5n-N2iJGw> (Останній перегляд 29.08.2022).

Житомирські підземелля : правда чи міф? // MoeMisto.ua. - Загол. з экрана. – Режим доступу: <https://moemisto.ua/zt/blog/proklyattya-zhitomirskih-pidzemel-193.html> (Останній перегляд 29.08.2022).

Про підземні ходи в старій частині міста, напевно, знає кожен житомирянин, але не кожен наважиться туди зазирнути, адже їх згубний характер відлякує. І, навіть, подейкують про прокляття цих підземель.

Історія головного мосту Житомира : [підвісний пішохідний міст через річку Тетерів в Парку культури та відпочинку імені барона Шодуара] // MoeMisto.ua. - Загол. з экрана. – Режим доступу: <https://moemisto.ua/zt/blog/nedobudovaniy-ray-za-mostom-v-zhitomiri-205.html> (Останній перегляд 29.08.2022).

Історія Житомира // Мандруємо Україною. – Загол. з экрана. – Режим доступу: <https://ukrmandry.com.ua/index.php?id=181> (Останній перегляд 29.08.2022).

Історія міста Житомира від давніх часів до сьогодення // Житомир.info. - Загол. з экрана. – Режим доступу: https://www.zhitomir.info/post_1211.html (Останній перегляд 29.08.2022).

Історія пішохідної вулиці Михайлівської в Житомирі + фотогалерея // MoeMisto.ua. - Загол. з экрана. – Режим доступу: <https://moemisto.ua/zt/blog/istoriya-pishohidnoyi-vulitsi-mihaylivskoyi-v-zhitomiri-288.html> (Останній перегляд 29.08.2022).

Історія та сьогодення міста Житомира : [відео ; 08:09] // Житомирська політехніка. - Загол. з экрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=J3vKfTmJhLE> (Останній перегляд 29.08.2022).

Нікітін, Олександр

Таємничий Житомир або про що мовчать місцеві пам'ятки? / О. Нікітін // tusovka.kr.ua. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://tusovka.kr.ua/news/2019/02/27/-taemnichii-zhitomir-abo-pro-scho-movchat-mistsevi-pam-jatki> (Останній перегляд 29.08.2022).

Про Житомир. Історія міста : [відео ; 02:49] // ТОМЧУКРАКОВ PRO. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Kar4loLYUo8> (Останній перегляд 29.08.2022).

7 маловідомих фактів про Житомир // MoeMisto.ua. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://moemisto.ua/zt/blog/10-malovidomih-faktiv-pro-zhitomir-201.html> (Останній перегляд 29.08.2022).

Найстаріший театр України, третє місто України, в якому з'явився трамвай, Пожежна каланча на водонапірній вежі тощо.

Частина 1 : історія Житомира в фотографіях // MoeMisto.ua. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://moemisto.ua/zt/blog/istoriya-zhitomira-v-fotografiyah-chastina-1-215.html> (Останній перегляд 29.08.2022).

Частина 2: Історія Житомира в фотографіях // MoeMisto.ua. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://moemisto.ua/zt/blog/istoriya-zhitomira-v-fotografiyah-chastina-2-221.html> (Останній перегляд 29.08.2022).

Про історію Житомира в фотографіях: від Речі Посполитої до сьогодення.

Що треба обов'язково побачити, якщо ви вперше в Житомирі? // Itinerry : сам собі туроператор. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <http://itinerry.com.ua/article/view/chto-nado-objazatelno-uvydet-esly-vy-vpervye-v-zhytomyre> (Останній перегляд 29.08.2022).

Замкова гора і Кафедральний римо-католицький костел св. Софії, Музей космонавтики ім. С. П. Корольова, Спасо-Преображенський кафедральний собор, Житомирська обласна філармонія, Житомирська водонапірна вежа, Скеля «Голова Чацького», підвісний міст через річку Тетерів, «Дім з химерами» або Плаский дім, Семінарський костел Святого Йоанна з Дуклі в Житомирі, Музей під відкритим небом

«Ремісничий двір».

***

Бої за Житомир: оккупанти нанесли масирований удар по городу и разрушили школу (видео) // ФОКУС. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://focus.ua/voennye-novosti/508440-boi-za-zhitomir-okkupanty-nanesli-massirovannyy-udar-po-gorodu-i-razrushili-shkolu-video> (Останній перегляд 29.08.2022).

Житомир: рятувальники ліквідовують наслідки обстрілів : [відео ; 00:30] // Ukrinform TV. - Загол. з екрана. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=naI7kP_0br4 (Останній перегляд 29.08.2022).

Житомиряни зняли відео наслідків ракетного обстрілу житлових будинків – Житомир.info : [відео ; 01:46] // Житомир.інфо | Новости Житомира. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=1fnThv6ZQuk> (Останній перегляд 29.08.2022).

З Білорусі випустили ракету по аеропорту Житомира [27.01.2022] // BIG KYIV. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://bigkyiv.com.ua/z-bilorusi-vypustyly-raketu-po-aeroportu-zhytomyra/> (Останній перегляд 29.08.2022).

Кречко, Ярослав

Житомир у руїнах: наслідки авіаударів Росії по цивільній інфраструктурі міста. Відео / Я. Кречко // Радіо Своюода. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/video-zhytomyr-viyna/31759161.html> (Останній перегляд 29.08.2022).

Лисогор, Ірина

З літаків з території Білорусі випустили по околицях Житомира близько 30 ракет. Є втрати / І. Лисогор // LB.ua. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://bit.ly/3fzED9e> (Останній перегляд 29.08.2022).

Португалія допоможе відбудувати зруйновані школи в Житомирі // Європейська правда. - Загол. з екрана. – Режим доступу:

<https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/07/5/7142587> (Останній перегляд 29.08.2022).

Російські ракети завдали ударів по Житомирщині, — голова ОВА [16.08.2022] // ФОКУС. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/525588-rossiyskie-rakety-nanesli-udary-po-zhitomirshchine-glava-ov> (Останній перегляд 29.08.2022).

Росія завдала авіаудару по школі в Житомирі, частина будівлі повністю зруйнована // НВ Україна. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/napad-rosiji-na-ukrajinu-raketniy-udar-po-shkoli-v-zhitomiri-novini-ukrajini-50222198.html> (Останній перегляд 29.08.2022).

Руїни будинків: наслідки обстрілів у Житомирі : [відео ; 01:16] // Суспільне Новини. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=elLjow4OYG4> (Останній перегляд 29.08.2022).

У Житомирі розбирають завали школи, яку росіяни зруйнували авіаударом. Відео // УКРІНФОРИ. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3419980-u-zitomiri-rozbiraut-zavali-skoli-aku-rosiani-zrujnuvali-aviaudarom.html> (Останній перегляд 29.08.2022).

Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олега Ольжича (будівля другої половини ХХ ст.) (м. Житомир, Новий бульвар, 4)

Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олега Ольжича – одна із найстаріших бібліотек України, яка була відкрита у квітні 1866 року. На її облаштування виділено три тисячі рублів, але цього було недостатньо. Певну частину коштів отримали із пожертвувань місцевої громади. Через відсутність спеціального приміщення бібліотеку було розміщено в одному з флігелів

губернаторського будинку. Засновниками бібліотеки вважалися особи, які жертвували на її створення 100 рублів, а членами – всі, хто щороку сплачував за користування книгами 5 рублів.

В 1897 році бібліотека відсвяткувала новосілля в спеціально збудованому приміщенні на Пушкінській вулиці. На той час це була досить простора і оригінальна будівля в Житомирі. В цьому будинку бібліотека містилася до 1979 року. Тепер у цій будівлі розміщується обласна бібліотека для дітей.

2 грудня 1900 року в приміщенні бібліотеки відбулося організаційне засідання «Товариства дослідників Волині» – одного з перших в Україні наукових краєзнавчих товариств. З 1902 року почали виходити «Праці товариства дослідників Волині». Послугами бібліотеки в різні часи користувалися Михайло Коцюбинський, Олександр Купрін, Олександр Довженко, Григорій Мачтет, Василь Земляк, Борис Тен та інші.

У 1919 році Житомирська публічна бібліотека почала отримувати обов'язковий примірник друкованої продукції. В 1937 році, у зв'язку з утворенням Житомирської області, бібліотека отримала статус обласної, а в 1966 році – обласної наукової.

У 1979 році бібліотека переїхала до спеціально збудованого п'ятиповерхового будинку в центрі міста.

Внаслідок бомбардування 4 березня 2022 року пошкоджено фасади, двері та вікна Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олега Ольжича (будівлі другої половини ХХ століття).

Бібліотека - територія інтелектуальної комунікації: від витоків до сьогодення : матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 150-річчю Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Ольжича, 22 вересня 2016 року : [збірник] / ред.-упоряд. В. А. Пивоваров. - Житомир, 2016. - 190 с. : іл.

Бібліотечна Житомирщина: історія і сучасність : Збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції 26-27 вересня 2006 року м. Житомир / Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ; уклад. В. А. Пивоваров. - Житомир : Полісся, 2006. - 181 с.

Міщук, С.

Житомирська публічна бібліотека: заснування та історія становлення (за матеріалами часопису «Волынские губернские ведомости») / С. Міщук, І. Приймак // Бібл. вісник. - 2016. - №4. - С. 32-36.

Одна з найперших в Україні // Костриця М. М. Житомирщина туристична: Краєзнавчі нариси / М. М. Костриця, М. Ю. Костриця ; Національна спілка краєзнавців, Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині, Житомирський державний технологічний університет. - Житомир : Полісся, 2009. – С. 214-216. : іл.

З історії Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олега Ольжича.

Пивоваров, В.

Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека імені О. Ольжича - провідний просвітницький і культурний центр міста та області / В. Пивоваров // Бібліотеки у збереженні культурної спадщини : матеріали Всеукр. наук.-краєзнавчої конф., присвяч. 75-й річниці Обласної бібліотеки для дітей (26 верес. 2013 р., м. Житомир). - Житомир, 2013. - С. 55-58.

Пивоваров, В.

Сторінки становлення Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олега Ольжича (до 150-річчя від дня заснування) / В. Пивоваров // Бібл. планета. - 2016. - № 2. - С. 30-34.

Приймак, І.

До питання заснування Житомирської публічної бібліотеки / І. Приймак // Бібліотека і розвиток доступу до правової та соціально значущої інформації: збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Інноваційна модель наукової бібліотеки ХХІ століття» (Київ, 9-10 жовт. 2012 р.). - 2012. - С. 54-56.

Приймак, І.

Житомирська публічна бібліотека: історія створення / І. Приймак // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. - 2013. - Вип. 35. - С. 567-571.

Приймак, І. М.

Книжковий фонд та читачі Житомирської публічної бібліотеки (1866-1910 рр.) / І. М. Приймак ; Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського НАНУ, Ін-т рукопису // Рукописна та книжкова спадщина України: археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів. - 2014. - Вип. 18. - С. 267-277.

Трохименко, В. Ф.

Становлення і розвиток Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки / В.Ф. Трохименко // Бібліотечна орбіта інформаційного суспільства: До 60-річчя заснування Закарпат. обл. універс. наук. б-ки. - Ужгород, 2005. - С. 283-284.

***

Близько 40 різних заходів відбулись у 2021 році в Обласній універсальній науковій бібліотеці імені Олега Ольжича // 0412.ua - Сайт міста Житомира. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.0412.ua/news/3325843/blizko-40-riznih-zahodiv-vidbulis-u-2021-roci-v-oblajnij-universalnij-naukovij-biblioteci-imeni-olega-olzica> (Останній перегляд 29.09.2022).

Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олега Ольжича // Українська бібліотечна енциклопедія. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://bit.ly/3fDoWL3> (Останній перегляд 29.09.2022).

Малашевич, Юрій

23 квітня [2016 року] 150 років від дня заснування Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олега Ольжича // Житомир.info. - Загол. з екрана. – Режим доступу: https://www.zhitomir.info/post_987.html (Останній перегляд 29.09.2022).

С. НОВА БУДА

Невеличке село Нова Буда у Потіївській територіальній громаді засноване в другій половині XVII століття. Окрасою села є дерев'яна Хрестовоздвиженська церква. За інформацією архітекторки Потіївської громади Ганни Гуменюк, перші згадки про Свято-Хрестовоздвиженську церкву датуються 1900 роком, тобто храму щонайменше понад 120 років.

Хрестовоздвиженська церква (будівля 1900 р.)
(Житомирський р-н, с. Нова Буда)

Внаслідок вибухової хвилі від ракетного обстрілу 1 березня 2022 року пошкоджено вікна старовинної дерев'яної Хрестовоздвиженської церкви, збудованої у 1900 році.

Потиевская волость // Список населенных мест Киевской губернии. Радомыльский уезд / Киевский Губернский Статистический Комитет. - 1900. - С. 1180-1209.

Нова Буда, село, Радомишльський район, Житомирська область – С. 1199.

Потіївська волость – адміністративно-територіальна одиниця Радомисльського повіту Київської губернії з центром у селі Облітки, а з початку ХХ ст. – у селі Потіївка (тепер – село у Житомирському (до 2022 року Радомишльському) районі Житомирської області).

Потиевка [село Потіївка Житомирський (до 2022 року Радомишльський) район Житомирська область] // Похилевич Л. Уезды Киевский и Радомыльский. - 1887. - С. 213-215.

У статті надаються короткі історичні відомості про населений пункт Потіївка (тепер село Житомирського (до 2020 року Радомишльського) району Житомирської області) визначаються географічне розташування, кількість населення та власники цих земель, а також згадуються населені пункти Стара Буда, Дубовик, Облітки, Шлямарки, В'юнище.

***

На Радомишльщині правоохоронці зафіксували ще ряд військових злочинів : [відео ; 02:34] // Телеканал СК1. – Загол. з екрана. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=bA_9oyQYa7A (Останній перегляд 23.09.2022).

На Житомирщині поліцейські продовжують фіксувати воєнні злочини. Цього разу розслідування розпочали у селі Нова Буда. Там ворожа ракета пошкодила церкву.

Хрестовоздвиженська церква – 01:23.

Слободенюк, Олена

Воєнні злочини РФ: на Житомирщині поліція відкрила справу за фактом пошкодження будівлі церкви / О. Слободенюк // СУСПІЛЬНЕ НОВИНИ. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://suspilne.media/235486-voenni-zlocini-rf-na-zitomirsini-policia-vidkryla-spravu-za-faktom-poskodzenna-budivli-cerkvi/> (Останній перегляд 23.09.2022).

У Радомишльському районі поліцейські зафіксували черговий воєнний злочин [відео ; 04:37] // Поліція Житомирщини. –

Загол. 3 екрана. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=ZCcCI3LBOxs>
(Останній перегляд 23.09.2022).

До Радомишльського відділення поліції надійшло повідомлення про пошкодження у результаті авіаудару Свято-Хрестовоздвиженської церкви у с. Нова Буда. Працівники слідчо-оперативної групи зафіксували усі обставини та з'ясували, що під час події було травмовано також місцевого жителя.

КОРОСТЕНСЬКИЙ РАЙОН

М. КОРОСТЕНЬ

Нині Коростень – звичайне провінційне містечко, відоме лише своїми гранітами та форфором, але й той залишився у минулому, а колись це була столиця могутнього слов'янського племені древлян – місто, яке конкурувало із самим Києвом.

Коростень (до 1917 року - Іскоростень або Іскорость) одне з найдавніших міст України, його історія налічує понад 1300 років.

Досі серед науковців тривають дискусії щодо назви населеного пункту. Одні дослідники пов'язують назву з тим, що древлянська столиця була побудована суціль з дерева, а міські стіни обнесені частоколом дубовим, неотесаним, разом з корою – саме тому місто начебто звалося Іс-коро-стень, тобто місто «із кори на стіні».

Інші дослідники вважають, що назва міста походить від імені язичницького бога сонця Корс (Хорс) – головного бога у більшості племен, що населяли дану територію, у тому числі древлян. Від Хорсу (Корсу), за цією теорією, також походять назви населених пунктів Корсунь і Коростишів.

За ще однією версією назву місту дали карстові породи, на яких стоїть Коростень.

Роком відліку історії Коростеня прийнято вважати 705-й, про що свідчать численні археологічні знахідки. Щоправда, першу згадку про місто, яке було столицею древлян, знаходять у «Повісті минулих літ» Нестора Літописця і датується вона 945 роком.

За свідченнями літописця, у 945 році князь Ігор прийшов збирати до міста данину. Древляни віддали йому все, що наказав, але потім він повернувся і зажадав ще більшого. Тож люди разом зі своїм князем

Малом повстали проти нього, перебили його військо, а самого князя Ігоря прив'язали до дерев і розірвали навпіл.

Друга згадка про древлянське місто зустрічається у 946 році, коли там з'явилася княгиня Ольга, аби помститися за вбивство свого чоловіка. Хоча, це могло бути пов'язано й зі звичайною боротьбою за владу, адже на той час Іскорosten' був сильним древлянським князівством, яке мало добре налагоджені торговельні відносини.

Після розділу Русі у 1097 році Іскорosten' залишався під юрисдикцією київських князів. З 1243 року тут хазяйнували монголотатари. Після перемог над Тевтонським Орденом у 1348 і 1370 рр. і потіснивши татар, великий князь литовський Ольгерд Гедимінович приєднав ці землі до Великого князівства Литовського. Пізніше він подарував їх одному з своїх лицарів Тереху з Брянська за вірну службу. З 1385 р., після утворення Кревської Унії, ця територія потрапила під вплив Польщі. В 1586 р. багатий польський магнат Прокоп Мржевіцький, оженившись із однією зі спадкоємниць Тереха, став власником Іскорostenя. Йому вдалося добитись від польського короля присвоєння цій маленькій фортеці статусу міста. 22 травня 1589 р. король Сигізмунд III Ваза дарував місту Іскорostenю Магдебурзьке право

Справжній розквіт міста почався після будівництва залізниці Київ-Ковель у 1902 році. Станцію, де зупинялися потяги, назвали Коростень, тому й Іскорosten' перейменували так само.

Саме у Коростені 2 лютого 1918 року під час засідання Малої Ради прийняли закони про затвердження тризуба гербом Української Народної Республіки та запровадження григоріанського календаря. На знак цієї події на залізничному вокзалі міста встановлений пам'ятник тризубу.

Під час Другої світової війни Коростень перебував в нацистській окупації з 7 серпня 1941 року до 28 грудня 1943 року. За час війни Коростень був повністю зруйнований.

Коростень відомий як центр порцелянового виробництва. Порцеляновий завод в місті збудував в 1909 році польський підприємець Тимофій Карлович Пржибильський. Проіснував він понад 100 років. На жаль, на початку 2000-х років боротьба різних бізнесгруп за володіння виробництвом призвело до того, що на початку 2012 року завод вже не працював. Станом на 2021 рік адміністрація заводу розшукувала інвесторів для відродження виробництва.

Завадська, М. В.

Дослідження Коростенських старожитностей в кінці XIX - на початку ХХ ст. / М. В. Завадська // Археологічні дослідження в Україні: здобутки і перспективи: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської студентської археологічної конференції. - Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин Я. І., 2019. - С. 25-30.

Стаття присвячена початку вивчення археологічних старожитностей міста Коростеня, а саме розвідкам та розкопкам на території міста, які проводили В. Антонович, В. Хвойка, Ф. Штенгель та інші.

Москаленко, Володимир

Книга про Коростень / В. Москаленко, В. Нечипоренко. - Коростень : Тріада С, 2005. - 100 с. : іл.

Іващенко, Олена Микитівна

Пам'ятки і пам'ятні місця історії та культури на Житомирщині. Вип. 7. Коростенський, Лугинський, Овруцький райони / О. М. Іващенко ; Житомирська обласна організація українського товариства охорони пам'яток історії та культури. - Житомир : Полісся, 2006. - 293 с.

Ігнатенко, І. В.

Давній Коростень у світлі археологічних даних / І. В. Ігнатенко // Бердичівщина в історії України. Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині, Житомирської обласної організації НСКУ. - Бердичів : ФОП Мельник М. В., 2021. - Вип. 61: Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Бердичівщина в історії України», присвяченої 120-річчю від дня народження відомого в Україні краєзнавця з с. Бистрик Райгородської ОТГ Бердичівського району Богуна Гаврила Григоровича. - С. 351-357.

У статті аналізується процес археологічного вивчення давнього минулого міста Коростень в контексті науково-дослідницьких даних минувшини та сучасності Житомирщини.

Комарніцький, Олександр Борисович.

Містечка Волині та Київщини у добу Української революції 1917-1920 рр. : монографія / О. Б. Комарніцький ; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. - Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. - 221 с.

Коростень, місто. - С. 18, 34, 58, 61, 62, 68, 75, 77, 79, 81, 90, 104, 141, 155, 162, 200, 220, 228, 271, 293.

Костриця, Микола Миколайович

Житомирщина туристична: Краєзнавчі нариси / М. М. Костриця, М. Ю. Костриця ; Національна спілка краєзнавців, Житомирське

науково-краєзнавче товариство дослідників Волині, Житомирський державний технологічний університет. - Житомир : Полісся, 2009. - 559 с. : іл.

Mісто Коростень – С. 316-327.

Коростень : фотоальбом / сост., авт. текста П. А. Шуляренко, фот. Ю. С. Коваленко, фот. В. Б. Яковleva. - Київ : Мистецтво, 1986. - [95] с. : іл., цв. ил.

Коростень [місто, Житомирська обл.] // Єврейські адреси України: путівник / упоряд. текстів М. Єгорченко. - Київ : Дух і Літера, 2020. - С. 141-142.

Про історію виникнення єврейської громади в місті Коростень Житомирської області та локації, які пов'язані з історією та культурою українського єврейства в цьому регіоні – Синагога, Єврейський цвинтар.

Корусь, Олена.

З історії виробництва малої пластики Коростенського фарфорового заводу / О. Корусь // Художня культура. Актуальні проблеми: науковий вісник . - 2016. - Вип. 12. - С. 110-121 : іл.

У статті визначаються основні етапи розвитку Коростенського порцелянового заводу протягом ХХ ст. На основі архівних джерел розглянуто питання масового виробництва малої пластики на заводі у 1930-ті та доводиться, що в означеній період його не було. Проаналізовано коростенську порцелянову пластику в цілому, представлено майстрів, авторів скульптур, охарактеризовано стилістичні та сюжетні особливості творів.

Пам'ятки і пам'ятні місця історії та культури на Житомирщині. Вип. 11. Міста Коростень, Новоград-Волинський / Житомирська обласна організація українського товариства охорони пам'яток історії культури, Житомирська обласна редколегія з підготовки тому зводу пам'яток історії та культури України ; упор. В. К. Безносюк. - Житомир : Полісся, 2008. - 213 с.

Пам'ятки монументального мистецтва Житомирської області : матеріали до «Зводу пам'яток історії та культури України» / ред. Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2011. - 208 с. : 302 іл., фот.

Mісто Коростень – С. 64-78.

Рибчинський, Нестор-Миколай.

Графічна реконструкція оборонного валу слов'янського городища III у місті Коростень (за археологічними даними) / Н.-М. Рибчинський // Current issues in research, conservation and restoration of historic

fortifications = Сучасні проблеми дослідження, збереження, та реставрації історичних фортифікацій. - Chelm-Lviv, 2021. - №: 14. - С. 132-140.

Рожко, Володимир Євтухович.

Печерні монастири Волині і Полісся : історико-краєзнавчий нарис / В. Є. Рожко. - Луцьк : Волинська книга, 2008. - 256 с. : фот.

З автографом автора.

Коростень, місто. - С. 221-235.

Рожко, Володимир Євтухович.

Православні святині історичної Волині : історико-краєзнавчий нарис / В. Є. Рожко. - Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. - 560 с. : фот.

Коростень, місто. - С. 434-437.

Сагайдак , Д. С.

Срібні прикраси давньоруського Іскорostenя [місто Коростень Житомирська область] / Д. С. Сагайдак // V Всеукраїнська студентська археологічна конференція «Археологічні дослідження в Україні: здобутки і перспективи». - 2016. - С. 130-132.

У статті подається огляд та характеристика срібних прикрас, виявлених під час археологічних досліджень городищ та курганної групи в м. Коростень Житомирської обл.

Скуратівський, Віталій Іванович

Історія столичного града Коростеня / В. І. Скуратівський. - Коростень : Тріада С, 2005. - 165, [1] с. : портр. - (Коростень 1300 років).

Стародавній Іскорostenь і слов'янські гради : Збірка наукових праць Т. 1 / Національна академія наук України, Інститут археології, Виконком Коростенської міської Ради ; Ред. Г. Ю. Івакін. - Коростень, 2008. - 272 с. : іл.

Стародавній Іскорostenь і слов'янські гради : Збірка наукових праць Т. 2 / Національна академія наук України, Інститут археології, Виконком Коростенської міської Ради ; Ред. Г. Ю. Івакін. - Коростень, 2008. - 246 с. : іл.

***

KorostenTV_27-05-22_3   Днем народження тебе, Коростень! : [відео ; 03:33]. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=CoPwyW8vYjA> (Останній перегляд 27.09.2022).

B 2022 році місту Коростень 1317 років.

Взгляд в прошлое г. Коростень - Фарфоровый завод : [відео ; 21:54] // Dmitry Stotland. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=jt1QWcFDbwY> (Останній перегляд 28.09.2022).

Вид на Коростень с высоты выше птичьего полета: взлет с памятника князю Малу [серпень 2021] : [відео ; 03:00] // dtp.kiev.ua. - Загол. з экрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=fViDFk2aoYk> (Останній перегляд 28.09.2022).

ГОРОД КОРОСТЕНЬ - УКРАИНА | РИТМ ЖИЗНИ. Виртуальный тур по улицам и достопримечательностям города : [відео ; 10:06] // TimePRO.TV. - Загол. з экрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=ZKhwJVAyAOg> (Останній перегляд 27.09.2022).

Города Украины - Коростень, День Деруна (Cities of Ukraine - Korosten, Derun's Day) [2017] : [відео ; 05:16] // Мир путешествий и истории. - Загол. з экрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=tu3AFdrnBCo> (Останній перегляд 27.09.2022).

10 фактів про місто Коростень які ви не знали [відео ; 16:13] // My Homeland. - Загол. з экрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=GVyX1OdNX8g> (Останній перегляд 27.09.2022).

Місто Коростень є одним із великих міст Житомирщини. Коростень має свою давнє історію, як і будь-яке інше місто України. В українців з Коростенем з'являються асоціації із дерунами (оскільки в місті більше 10 років проводять фестиваль дерунів), племенем древлян (бо раніше Коростень був їх столицею) та великим залізничним вузлом. А чим ще відзначилося це місто північної України? В відеоролику зібрано 10 фактів про місто Коростень. Окрім відомих фактів, розповідається про деякі деталі історії міста. Як з Коростенем пов'язані Руслан Квінта та Білл Кліnton? Якою є легенда міста? Які красіві місця варто відвідати? І як з Коростенем пов'язаний малий герб України? Пропонуємо вам увімкнути ролик та зануритись в атмосферу колишньої столиці древлян.

Древній Коростень, вірогідно, значно станіший ніж вважалося [2013] : [відео ; 01:05] // Журналіст. - Загол. з экрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=v-QObkQ1s7s> (Останній перегляд 27.09.2022).

Історія: фестиваль дерунів в Коростені (Житомирщина) // MoeMisto.ua. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://moemisto.ua/zt/blog/istoriya-festival-deruniv-v-korosteni-zhitomirschina-241.html> (Останній перегляд 27.09.2022).

Коростень с высоты птичьего полета [2016] : [відео ; 03:41] // FLYUA. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=cO7JlkA6o8A> (Останній перегляд 27.09.2022).

Маленко, Роман

Коростень. Від столиці до столиці [Ігор, Мал, Ольга, «Скеля» та фестиваль дерунів] / Р. Маленко // Україна Інкогніта. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://ukrainaincognita.com/zhytomyrska-oblast/korostenskyi-raion/korosten/korosten-igor-mal-olga-skelya-ta-festyval-deruniv> (Останній перегляд 27.09.2022).

Фестиваль Дерун-2021. Коростень. Україна. Мастер-клас мэра города : [віdeo ; 34:14] // Летуновы. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=uSCaKfe4tE> (Останній перегляд 27.09.2022).

Чириця, Ірина

Коростень: історія деревлян, таємнича «Скеля» і... деруни / І. Чириця // УКРІНФОРМ. - <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2562456-tisacolitnij-korosten-istoria-drevlan-taemnica-skela-i-deruni.html> (Останній перегляд 27.09.2022).

***

Балачук, Ірина

У Коростені російська ракета поцілила у будинок: є загиблій і травмовані [06.03.2022] / І. Балачук // Українська правда. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/6/7328704/> (Останній перегляд 27.09.2022).

Будинки-руїни та згорілі авто: Коростень оговтується від нічних обстрілів - Житомир.info [06.03.2022] : [віdeo ; 07:24] // Житомир.інфо | Новини Житомира. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=u6mxPykym-o> (Останній перегляд 27.09.2022).

Волонтерський рух у Коростені: місцеві об'єдналися задля допомоги армії [вересень 2022] : [відео ; 03:40] // Espresso.TV. - Загол. з екрана. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=WAX9gU_4_Kk (Останній перегляд 27.09.2022).

KorostenTV_25-02-22_Коростень: перші вибухи зі сторони Ушомира, реакція містян, коментарі зі скринь : [відео ; 04:08] // KorostenTV. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=QpsMyeoRx9E> (Останній перегляд 27.09.2022).

Наслідки авіаудару в Коростені на Житомирщині [06.03.2022] : [відео ; 03:50] // Суспільне Новини. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=8k2yn2BJ6CI> (Останній перегляд 27.09.2022).

У Коростені на Житомирщині 179 об'єктів пошкодили та 11 повністю знищили російські військові // СУСПІЛЬНЕ НОВИНИ. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://susplne.media/231663-u-korosteni-na-zitomirsini-179-obektiv-poskodili-ta-11-povnistu-znisili-rosijski-vijskovi/> (Останній перегляд 27.09.2022).

Військово-історичний об'єкт «Скеля» (комплекс 1934-35 рр.) (м. Коростень, вул. 1-го Травня, парк «Древлянський»)

Військово-історичний комплекс «Скеля» – музейний комплекс, розташований в підземеллях колишнього командного пункту Коростенського укріпрайону.

Комплекс «Скеля» розташований в скелі над річкою, де колись було городище древлян. Печери в товщі гранітної скелі були уподобані древлянами ще в VI–Х століттях, а в першій половині ХХ століття вони стали основою для будівництва потужної фортифікаційної споруди. У режимі суворої секретності з 1934 по 1938 роки в природних гранітних печерах був спроектований та побудований командний пункт Коростенського укріпрайону УВО (УР№ 5).

Після Другої світової війни в порожньому бункері деякий час жили місцеві жителі та до 1960-х років він повністю прийшов в

запустіння. У 1986 році він був відремонтований і перетворений у запасний пункт управління адміністрації міста Коростеня, саме тоді й почали використовувати назву «Скеля».

Музейний комплекс в оборонній споруді створений у 2005 році. В основі створення музею — комплекс підземного командного пункту. Хоча підземний об'єкт складається з трьох рівнів, сьогодні доступний для відвідування тільки середній, другий рівень, про замурований нижній рівень практично нічого невідомо (переходи із середнього на інші рівні були забетоновані в 1941 році, крім того, є інформація про те, що верхній і нижній рівні також заміновані).

Командний пункт цілком автономний. Тут є свій 14-метровий колодязь. Запас питної та технічної води в нержавіючих цистернах місткістю 15 тонн і 10 тонн відповідно. Діяли внутрішній водогін, централізована система вентиляції, контролю рівня тиску. Два дизель-генератори потужністю по 50 кВт кожний забезпечували автономне енергопостачання. Мався 20-тонний запас дизпалива. У бункері були їdalні, кімнати відпочинку, бойові пости. Значна частина цих приміщень реставрована, в них розміщені тематичні експозиції.

Переважна кількість експонатів музею — предмети знайдені в укріпленах Коростенського і Новоград-Волинського укріпрайонів, інші артефакти часів Німецько-радянської війни: рідкісні фото воєнного періоду, реконструкції та макети ДОТів, схеми опорних вузлів тощо.

Вражає факт, що вузол зв'язку з кімнатою урядового зв'язку, оперативний зал в робочому стані — тут досі працює кнопка тривоги та внутрішня АТС на 68 номерів.

Внаслідок обстрілу 6 березня 2022 року постраждала територія військово-історичного об'єкта «Скеля» - частини Коростенського укріпрайону 1934-35 рр. з військово-історичним музеєм, що знаходиться в межах парку культури та відпочинку «Древлянський».

1:28

/ 1:28

Машталір, Вадим Віталійович

Від колекцій до експозицій. Як формувалося українське військове музейництво : монографія / В. В. Машталір. - Ніжин : Лисенко М. М., 2018. - 353 с.

Військовий комплекс «Скеля» у Коростені. - С. 153-159.

***

Бункер Скеля, м. Коростень [2009] : [відео ; 09:17] // solovey2004.

- Загол. з екрана. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=f9WUAxMwpM8> (Останній перегляд 28.09.2022).

Бункер Стиліна «Скала» — Командний пункт Коростенського району | Коростень [2021] : [відео ; 19:08] // MayKO IHor & NiNa. – Загол. з екрана. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=MA2UIXOzdlA> (Останній перегляд 28.09.2022).

Секретний об'єкт «Скеля» в Коростені [2018] : [відео ; 03:34] // Коростень today. - Загол. з екрана. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=OKVItNGlKEc> (Останній перегляд 28.09.2022).

***

У Коростені внаслідок авіанальоту було пошкоджено «Скелю» та знищено 15 будинків : [відео ; 01:28] // Суспільне Житомир. - Загол. з екрана. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=IPxIZ2PdQSU> (Останній перегляд 28.09.2022).

Археологічна пам'ятка ділянка Культурного шару Іскоростенського городища № 3 (IX - XI ст.) (м. Коростень, вул. 1-го Травня, парк «Древлянський»)

Городище IX-XI ст. розташоване в південно-східній частині міста Коростеня, поміж залізничним та шосейними мостами через

річку Уж, на території парку «Древлянський». Відоме з XIX століття. У 1934 році городище досліджувалося археологом Ф. А. Козубовським, а у 1994 та 2001 роках – експедицією Інституту археології НАН України.

Городище займає високий мисоподібний виступ правого корінного берега р.Уж площею близько 1,32 га. Висота памятки над рівнем води - близько 30-40м. Нині більша частина майданчика городища заасфальтована і зайнята сучасною забудовою. Оборонні споруди сплановані ще на початку 30-х рр. ХХ ст. під час будівництва командного пункту Коростенського укріпллюального району.

Під час розкопок 2001 року на території городища знайдено артефакти IX- XI ст., XII - середини XIII ст., другої половини XIII - початку XV ст. XV - початку XVIII ст., у тому числі керамічний посуд.

Внаслідок обстрілу 6 березня 2022 року пошкоджено ділянку культурного шару IX - XI ст. городища № 3 стародавнього міста Іскорostenя в межах військово-історичного об'єкта «Скеля» на території парку культури і відпочинку «Древлянський».

Археологія м. Коростень (Іскоростень) [2015] : [відео ; 19:08] // Поліщук. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=2PZTweFMOeA> (Останній перегляд 28.09.2022).

Про археологічні артефакти з роскопок Іскорostenського городища.

Військово-історичний об'єкт «Скея» - 14:50.

Городище №3, літописного міста Іскоростеня // Discover. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://discover.ua/locations/gorodishe-no3-litopisnogo-mista-iskorostena> (Останній перегляд 28.09.2022).

Коростень. Прогулянка парком [«Древлянський»] // LiveJournal. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://v1snyk.livejournal.com/155355.html> (Останній перегляд 28.09.2022).

Одне з чудес України - парк в місті Коростень [парк «Древлянський», жовтень 2020] : [відео ; 28:17] // Краса шляхів. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=OKeweI-7nKc> (Останній перегляд 27.09.2022).

М. МАЛИН

Історія Малина налічує понад 1130 років, адже перша згадка про місто датується 891 роком.

Назву міста Малина пов'язують з іменем легендарного князя Мала. Особливо часто князь Мал згадується у літописній розповіді про повстання древлян проти київського князя Ігоря в 945 році. Проте є й інші гіпотези щодо походження назви Малин. Деякі вчені вважають, що назва міста походить від імені дочки Мала Древлянського — Малуші, яка була обернена в рабство княгинею Ольгою і завдяки своїй знатності отримала при київському дворі важливу посаду ключниці. Саме її вважають матір'ю київського князя Володимира.

На території міста, у його південно-східній частині, збереглися залишки давньоруського городища, заснованого на рубежі VIII-IX сторіч як пункт укріплення одного зі східнослов'янських племен — древлян. Наприкінці IX століття біля укріплення з'явилося відкрите поселення. У середині X сторіччя поселення на березі річки Ірші було зруйновано. Це пов'язують з відомим походом княгині Ольги проти древлян (946 рік): непокірливі жителі Іскорostenя відмовилися платити Ігорю подвійну данину. А щоб він не ходив до них знову і знову, убили його. Хоча є й інше пояснення: Малин служив форпостом на східних рубежах Древлянської землі, саме тому і був підданий нападу під час карального походу Ольги.

В історії є чимало прикладів, коли міста після такого роду подій назавжди гинули, але Малин зумів відродитися заново...

У 1569 році після укладення Люблінської унії Малин відійшов до складу Речі Посполитої. Після другого поділу Польщі в 1793 році Малинські землі відійшли до складу Російської імперії. З 1797 року Малин — містечко Радомишльського повіту Київської губернії, а з 1861 року — волосний центр Радомишльського повіту.

У 1868 році у Малині був відкритий чавунно-ливарний завод. Через три роки у місті засновано паперову фабрику. Її продукція складалася з писального, обгорткового та цигаркового паперу. На

рубежі XIX століття також діяли шкіряний, цегельний, пивоварний заводи, паровий млин, вітряк, 4 кузні, фабрика гнутих меблів.

XX століття характеризується значними позитивними змінами в соціально-культурній сфері. У 1922 році в Малині діяло дві семирічні і чотирирічна сільськогосподарська школи, трохи згодом відкрилися єврейська школа і педтехнікум, який підготував сотні висококваліфікованих педагогів для шкіл району та всієї округи.

Під час Другої світової війни Малин з 22 липня 1941 по 12 листопада 1943 року перебував в нацистській окупації. За роки окупації в місті загинуло понад півтори тисячі мешканців, було зруйновано всі промислові об'єкти, сімдесят відсотків житлового фонду, медичні й культурні заклади, школи.

Під час російсько-української війни 7 березня 2022 року росіяни обстріляли місто, внаслідок чого було зруйновано двоповерхову будівлю, знищено 3 легкові автомобілі, загинула людина, ще 3 отримали травми. 20 травня 2022, за повідомленням міського голови Малина Олександра Стайлла, внаслідок обстрілу ракетами в місті поранено 3 людей і пошкоджено 100 будинків.

Барановський , В. Г.

Дослідник древлянських пам'яток Житомирщини Богдан Звіздецький / В. Г. Барановський // Археологічні дослідження в Україні: здобутки і перспективи: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської студентської археологічної конференції. - Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин Я. І., 2019. - С. 13-18.

Стаття присвячена науковому доробку археолога Б. А. Звіздецького в дослідженнях древлянських пам'яток із міст Малин та Коростень Житомирської області.

Гончаренко, Г. Є.

Малинське городище: результати археологічних досліджень 2017 року [місто Малин Житомирська область] / Г. Є. Гончаренко // Археологічні дослідження в Україні: здобутки і перспективи: збірник матеріалів VII Всеукраїнської студентської археологічної конференції. - Кам'янець-Подільський : Абетка, 2018. - С. 142-147.

Ієвлев, М. М.

Археологічні дослідження в м. Малин Житомирської обл. в 2017 р. / М. М. Ієвлев, А. В. Петраускас, В. І. Тімошенко // Археологія і давня історія України: збірник наукових праць. - 2019. - Вип. 1 (30). - С. 172-179.

Рубрики:

У статті розглянуто результати дослідження багатошарового городища в місті Малин. Результати останніх сезонів дозволили відкрити раніше невідомий горизонт слов'янських старожитностей та повернутися до теми раннього формування міст у слов'янському середовищі.

Комарніцький, Олександр Борисович

Містечка Волині та Київщини у добу Української революції 1917-1920 рр. : монографія / О. Б. Комарніцький ; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. - Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. - 221 с.

Малин, місто. - С. 16, 19, 33, 35, 42, 63, 71, 80, 85, 87, 94, 96, 106, 118, 125, 139, 144, 150, 153, 189, 194, 223, 240, 254, 261, 270, 292.

Костриця, Микола Миколайович

Житомирщина туристична: Краєзнавчі нариси / М. М. Костриця, М. Ю. Костриця ; Національна спілка краєзнавців, Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині, Житомирський державний технологічний університет. - Житомир : Полісся, 2009. - 559 с. : іл.

Місто Малин – С. 392-402.

Кулаківський, В. А.

Нариси з історії моого краю : [про Малинський район Житомирської області] / В. А. Кулаківський. - Київ : Знання України, 2008. - 167 с. : іл., табл., портр.

Малин [місто Житомирська область] // Похилевич Л. Уезды Киевский и Радомысльский. - Киев : тип. А. Давиденко, 1887. - С. 219-222.

У статті надаються історичні відомості про населений пункт Малин (тепер місто Житомирської області) визначаються географічне розташування, кількість населення та власники цих земель.

Онопрійчук, А.

Вдячність і шана - вічні : [місто Малин Житомирська область] / А. Онопрійчук // Книга Пам'яті України. Переможці. Житомирська область. - Житомир : Полісся, 2015. - Т. VI. - С. 514-564.

Імена учасників бойових дій Другої світової та Великої вітчизняної воєн [міста Малина Житомирської області]. - С. 521-564.

Павленко, С. В.

Дослідження Малинського городища у 40-х роках ХХ століття [місто Малин Житомирська область] / С. В. Павленко // Археологія і

давня історія України: збірник наукових праць / голов. ред. П. П. Толочко. - Київ, 2016. - Вип. 4 (21): Південноруське місто у системі міжцивілізаційних контактів. - С. 103-110.

У статті вводяться до наукового обігу результати археологічних досліджень Малинського городища під керівництвом П. М. Третьякова в 1940 та 1949 рр. Матеріали робіт не були опубліковані. Польова документація зберігалася в Рукописному відділі Наукового архіву Інституту історії матеріальної культури РАН (м. Санкт-Петербург) і була не відома широкому колу дослідників.

«Малинське городище», або «городище біля с. Городище», відоме у фаховій літературі із середини XIX ст. Городище знаходилося на західній околиці колишнього с. Городище, приблизно в 2 км на схід від Малина. Село включене до меж м. Малина 3 березня 1973 р.

Пам'ятки монументального мистецтва Житомирської області : матеріали до «Зводу пам'яток історії та культури України» / ред. Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2011. - 208 с. : 302 іл., фот.

Місто Малин – С. 79-88.

Петраускас, А. В.

Розкопки древлянського городища VIII ст. в м. Малині [місто Малин Житомирська область] / А. В. Петраускас, М. В. Хададова // Археологія і давня історія України: збірник наукових праць / голов. ред. П. П. Толочко. - Київ, 2016. - Вип. 4 (21): Південноруське місто у системі міжцивілізаційних контактів. - С. 88-92.

Стаття присвячена городищу в місті Малин на Житомирщині, яке стало однією із пам'яток археології, що лягли в основу теорії раннього генезису міст в південноруських землях Кіївської Русі. Розглядається історія вивчення малинських старожитностей.

Студінський, В.

Історія Малина / В. Студінський, В. Тимошенко ; Малинське районне об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка. - Малин : Берегиня України, 1993. - 110 с. : фот.

Студінський, В.

Малинська паперова фабрика : історично-економічний нарис / В. Студінський. - Житомир : Журфонд, 1996. - 144 с. : 35 іл.

Тимошенко, В. І.

Етапи функціонування Малинського замку [місто Малин Житомирська область] / В. І. Тимошенко, С. В. Коваленко // Археологія і давня історія України: збірник наукових праць / голов. ред. П. П. Толочко. - Київ, 2016. - Вип. 4 (21): Південноруське місто у системі міжцивілізаційних контактів. - С. 57-60.

Про етапи розвитку Малинського замку XVI - XVII ст., що функціонував на місці давньоруського городища VIII - XIII ст.

Томілович, Людмила Вадимівна

Історичні садиби Житомирської області : [каталог] / Л. В. Томілович ; Наук.-дослід. ін-т пам'яткоохоронних досліджень. - Київ : Фенікс, 2012. - 168 с. : іл.

Садиба у місті Малин. - С. 74-76.

***

MALYN.MEDIA : весь діловий та активний Малин. – Загол. з екрану – Режим доступу: <https://malyn.media/> (Останній перегляд 23.09.2022).

Історія міста Малин. - Загол. з екрану – Режим доступу: <https://history-malyn.in.ua/> (Останній перегляд 23.09.2022).

Сайт створений за ініціативою Малинського міського краєзнавчого музею.

Малин // Україна Інгокніта. - Загол. з екрану – Режим доступу: <https://ukrainaincognita.com/zhytomyrska-oblasc/malynskyi-raion/malyn/malyn> (Останній перегляд 23.09.2022).

Малин, 1943 г. : [відео ; 11:30] // Кинохроника Житомира. - Загол. з екрану – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Orh1cWgs8Fo> (Останній перегляд 26.09.2022).

Малин, Україна | 4K Зимня Подорож Містом | Malyn, Ukraine | 4K Winter Driving Tour : [20.01.2021] : [відео ; 36:48] // TARAS KEEN. - Загол. з екрану – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=NuG5i6cG99A> (Останній перегляд 26.09.2022).

Малин, Україна | 4K Літня Подорож Містом | Malyn, Ukraine | 4K Summer Driving Tour [14.08.2021] : [відео ; 40:37] // TARAS KEEN. - Загол. з екрану – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=Wd_oslivPmo (Останній перегляд 26.09.2022).

Мій Малин 2016. Аерозйомка : [відео ; 03:29] // Александр Скуратовский. - Загол. з екрану – Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=5Nb3S75-WlE> (Останній перегляд 26.09.2022).

Еврейский Малин - фото, достопримечательности, история // Мой штетл : еврейские местечки Украины. - Загол. з екрану – Режим доступу: <http://myshtetl.org/zhitomirska/malin.html> (Останній перегляд 23.09.2022).

Полісся.today : інформаційний портал регіональних новин [м. Малин та Малинщина]. - Загол. з екрану. – Режим доступу: <https://polissya.today/> (Останній перегляд 23.09.2022).

***

До Овруча та Малина, які зазнали авіаударів, повертаються люди : [відео ; 05:38] // Житомир.інфо | Новини Житомира. - Загол. з екрану. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=IyeQrgO_1YA (Останній перегляд 26.09.2022).

Малин: як виглядає місто після місяця щоденних обстрілів. ВІДЕО // ПЕРШИЙ ЖИТОМИРСЬКИЙ. - Загол. з екрану. – Режим доступу: <https://1.zt.ua/news/vijna/malyn-yak-vyglyadaye-misto-pislyamisyaczya-shhodennyh-obstriliv-video.html> (Останній перегляд 23.09.2022).

Малин: як виглядає місто після сотні обстрілів [05.04.2022] [відео ; 03:13] // ПЕРШИЙ ЖИТОМИРСЬКИЙ. - Загол. з екрану. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=RjWtoRHJLXI> (Останній перегляд 26.09.2022).

Свято-Покровська церква – 00:13.

Наслідки ракетного удару по м. Малин 20.05.2022 : [відео ; 12:40] // Війна Житомирщина. - Загол. з екрану. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=2QK5qY6SoUI> (Останній перегляд 26.09.2022).

Обстріл Малина – подробиці [23.05.2022] : [відео ; 00:57]. - Загол. з екрану. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=aS8AVfkNOok> (Останній перегляд 26.09.2022).

Внаслідок ракетного удару по Малину 22 травня 2022 року пошкоджено об'єкт Укрзалізниці, близько 150 житлових будинків,

низка магазинів і кафе та деякі промислові підприємства. Такі подробиці повідомив мер міста Олександр Стайло.

Слободенюк, Олена

Після ракетного удару по Житомирщині місту Малин потрібна допомога у вигляді будматеріалів / О. Слободенюк // СУСПІЛЬНЕ НОВИНИ. - Загол. з екрану. – Режим доступу: <https://susplne.media/241649-pisla-raketnogo-udaru-po-zitomirsini-mistu-malin-potribna-dopomoga-u-vigladi-budmaterialiv/> (Останній перегляд 23.09.2022).

Чайко, Ольга

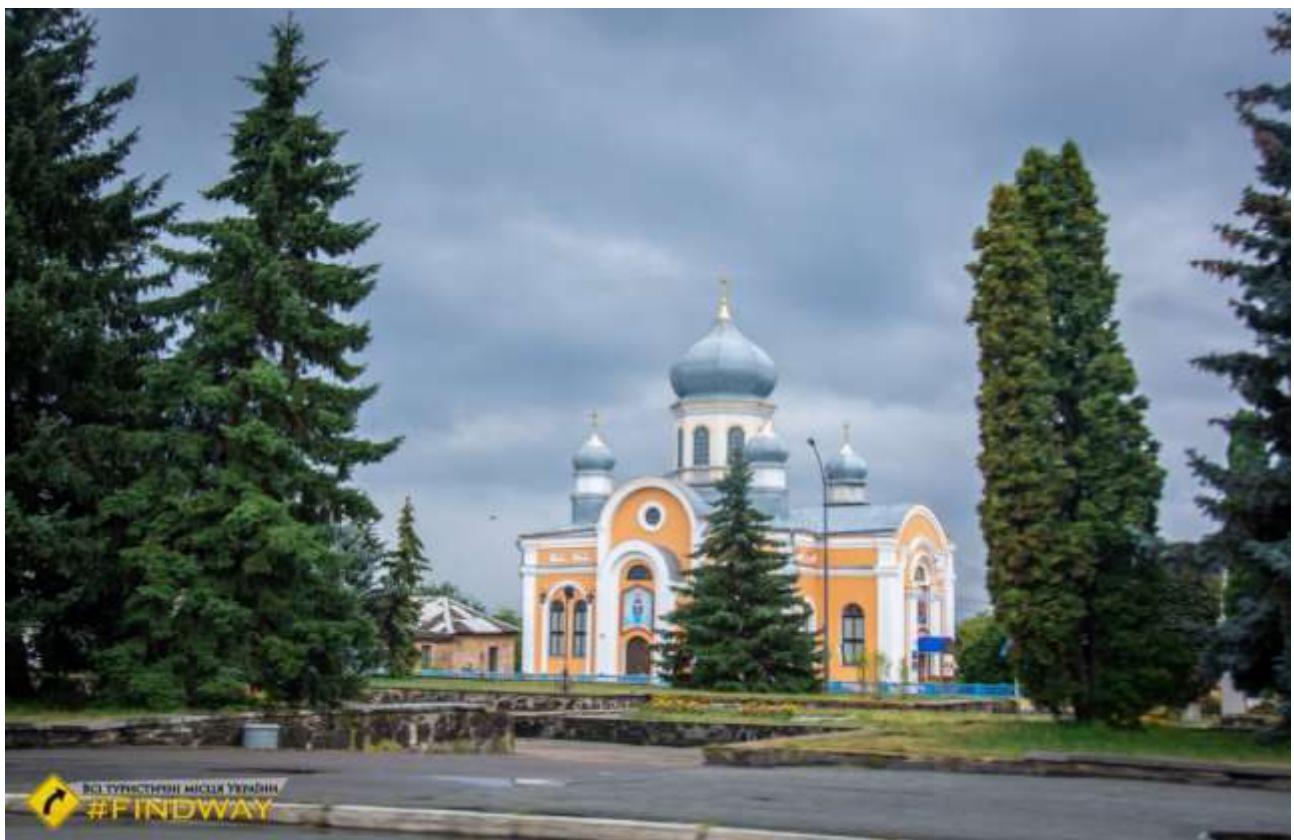
Жителі подібної підступності не очікували! Як Малин відбудовується після обстрілу / О. Чайко // ВІКНА. - Загол. з екрану. – Режим доступу: <https://vikna.tv/ru/video/ukrayina/zhiteli-podobnogo-kovarstva-ne-ozhidali-kak-malin-otstraivaetsya-posle-obstrela/> (Останній перегляд 23.09.2022).

Постраждали військомат, церква та вокзал. Деякі будівлі вже знесли без надії на відновлення.

Свято-Покровська церква (будівля ХХ-ХХІ ст.) (Корostenський р-н, м. Малин, Соборна пл., 1/1)

Церква Покрови Пресвятої Богородиці – мурована церква зведена на рубежі ХХ – ХХІ століть на центральній площі міста Малина. Парafія Покрови Пресвятої Богородиці не підпорядковується ані Київському, ані Московському патріархатам, але Росiйськiй православнiй церкvi закордоном (РПЦЗ).

Внаслідок обстрiлу 6 березня 2022 року частково пошкодженi вiкна, дах та стiни Свято-Покровської церкви ХХ-ХХІ столiть.

РПЦЗ Малин Свято Покровская церковь [14.10.2019] : [відео ; 23:49] // Агафангел митрополит. - Загол. з екрану. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=9oZO6H_3scE (Останній перегляд 26.09.2022).

Храм на честь Покрова Божої Матері в місті Малин

*Житомирської області. Настоятель – ієрей Георгій Сторожицький.
Фільм знятий і змонтований парафіянином Миколою Лосюковим.*

***

Тимошина, Наталія

На Житомирщині через обстріл постраждала Свято-Покровська церква / Н. Тимошина // Спілка православних журналістів. - Загол. з екрану. – Режим доступу: <https://spzh.news/ua/news/86944-v-zhitomirskoj-oblasti-iz-za-obstrelov-postradala-svyato-pokrovskaja-cerkovy> (Останній перегляд 26.09.2022).

Церква в місті Малин після бомбардування рашистами [13.04.2022] : [відео ; 04:31] // matsofancom. - Загол. з екрану. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=EoPtiz8xgg4> (Останній перегляд 26.09.2022).

С. В'ЯЗІВКА

Перша згадка про село В'язівка датується 1648 роком. У 1685 році згадується як «Містечко Вязовка» в зв'язку з пограбуванням місцевої церкви. У середині XVII століття село було у власності дворянки Анастасії Подлеської, а в другій половині XVIII століття належало хелмському підстолію Вікентію Беньовському, з 1791 року – власність Казимира Головинського. На початок ХХ століття у містечку діяли міщанська управа, 4 крамниці, казенна винна лавка, існували православний храм, синагога, єврейський молитовний будинок, 3 постійних будинки, відбувався щорічний ярмарок.

Іващенко, Олена Микитівна

Пам'ятки і пам'ятні місця історії та культури Народиччини. Вип. 4 / О. М. Іващенко ; Житомирська обласна організація українського товариства охорони пам'яток історії культури. - Житомир : Полісся, 2005. - 89 с.

Село В'язівка – С. 56-58.

Мокрицький, Георгій Павлович

Цікава Житомирщина : ілюстрована туристична енциклопедія (чотири тисячі пам'ятників, будівель, парків та інших цікавих і визначних місць області) : у 4 т. Т. 2 / Г. П. Мокрицький. - Житомир : Волинь, 2014. - 384 с. : 791 іл. ; 7 схем.

Село В'язівка – С. 172-174.

Покровська церква, Пам'ятник партизану Михайлу Красавіну, Пам'ятник на братській могилі воїнів, які загинули під час визволення села від нацистської окупації 1943 року.

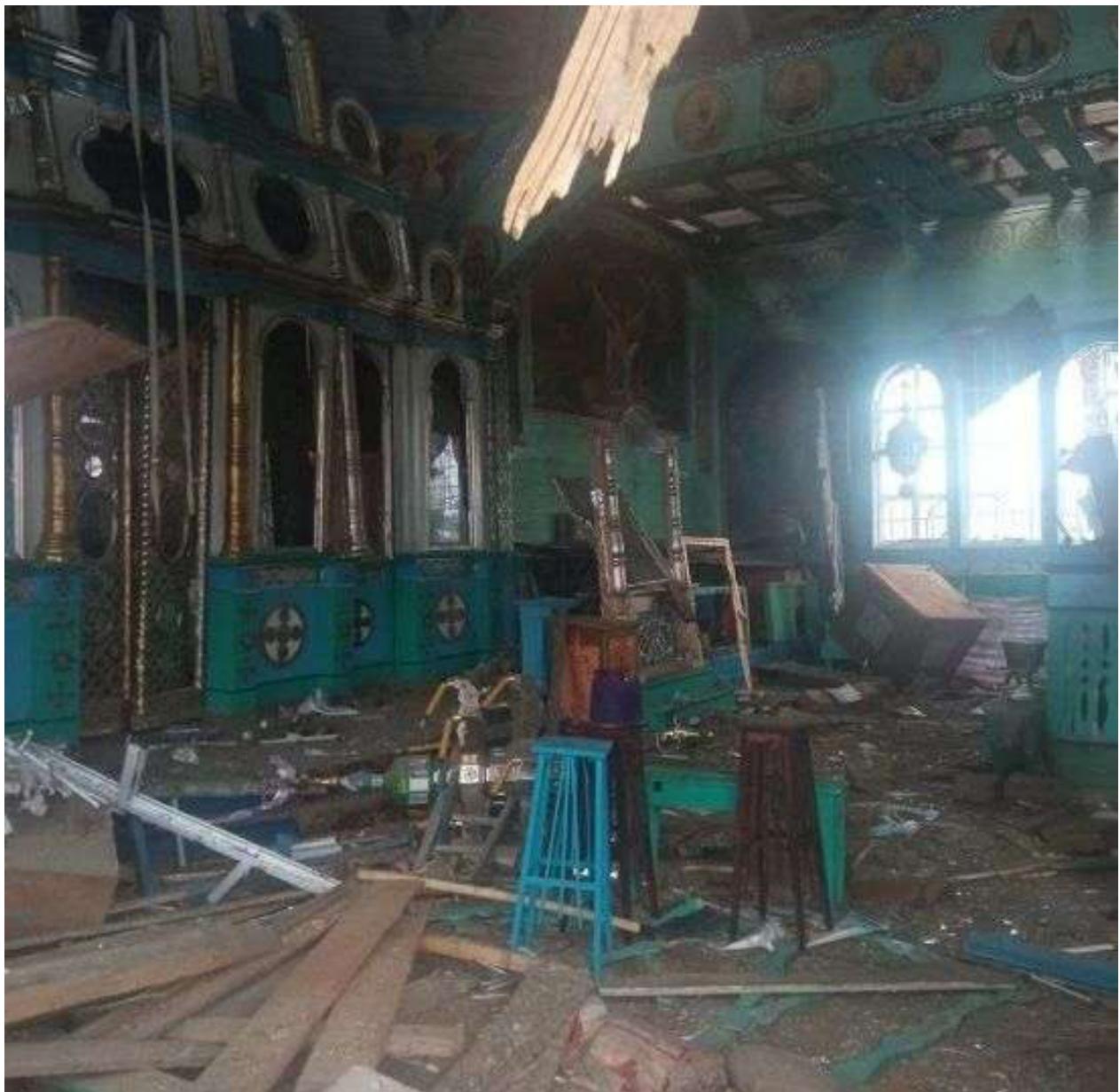
Покровська (Різдва Пресвятої Богородиці) церква (будівля 1862 р.) (Коростенський р-н, с. В'язівка)

Покровська (Різдва Пресвятої Богородиці) церква Овруцької єпархії УПЦ МП - дерев'яна, на мурованому фундаменті, церква, побудована в 1862 році на місці старого храму, перша згадка про який датується 1685 роком. Церква є пам'яткою архітектури національного значення, охоронний № 108.

Внаслідок обстрілів 7 березня 2022 року частково зруйновано пам'ятку історії національного значення - дерев'яну Покровську (Різдва Пресвятої Богородиці) церкву, споруджену у 1862 р. (охоронний № 108).

Дерев'яна церква Покрови 1862 р. [с. В'язівка Народицький (нині Коростенський) район Житомирська область] // Слободян В. Каталог існуючих дерев'яних церков України і українських етнічних земель. – Вісник інституту Укрзахідпроектреставрація. – 1996. - р. - Т. 4. - С. 84.

***

Корosten_TV_26-06-12_Церковь в с. Вязовка [відео ; 04:02]
// KorostenTV. - Загол. з экрана. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=juw7yuqE86wY> (Останній перегляд

21.09.2022).

Однією з скарбниць Поліського краю є старовинні храми. 150 років тому в Народицькому (нині Коростенському) районі в с. В'язівка була збудована церква Різдва Пресвятої Богородиці.

***

Котубей, Олеся

«Геноцид української нації в дії»: окупанти знищили церкву 1862 року — фото / Олеся Котубей, Поліна Горлач // СУСПІЛЬНЕ КУЛЬТУРА. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://susplne.media/214902-genocid-ukrainskoi-nacii-v-dii-okupanti-znisili-cerkvu-1862-roku-foto/> (Останній перегляд 21.09.2022).

У ніч на 7 березня у селі В'язівка Житомирської області російські загарбники знищили церкву Різдва Пресвятої Богородиці, побудовану в 1862 році.

На Житомирщині російські загарбники знищили дерев'яну церкву XIX століття. ФОТО // УКРІНФОРМ. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3423389-na-zitomirsini-rosijski-zagarbniyi-znisili-derevanu-cerkvu-hih-stolitta.html> (Останній перегляд 21.09.2022).

У Житомирській області окупанти знищили церкву, побудовану у 1862 році // ЖИТОМИР.info. - Загол. з екрана. – Режим доступу: https://www.zhitomir.info/news_206430.html (Останній перегляд 21.09.2022).